

Звіт ГО «Разом проти корупції» про громадський моніторинг виконання Державної антикорупційної програми (березень 2024)

Освіта і наука

Захід 2.7.6.2.2. Розроблення законопроекту про розподіл видатків на вищу освіту та індикативну собівартість освітніх послуг

Строки заходу	Прогрес заходу	Статус заходу
01.03.2023 - 31.08.2023	65%	пропуск строків

▪ Успіхи

Захід виконано частково. 10.01.2024 р. у ВРУ зареєстровано законопроект № 10399 «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам».

Метою законопроекту є реформування системи фінансування здобуття вищої освіти на основі диверсифікації способів фінансового забезпечення навчання здобувачів, підвищення ефективності використання державних коштів в частині фінансування державного замовлення, забезпечення адресності державної цільової підтримки та використання державних коштів у частині фінансування державного замовлення, вдосконалення механізму формування та розподілу державного замовлення.

Такі зміни розвивають принцип «гроші ходять за студентом» [а не університетом], що передбачає фінансування не закладів, а здобувачів освіти. Це розширює можливості для вступників, зокрема, вільно обирати ЗВО, форму здобуття освіти та освітню програму. Такий підхід посилює суб'єктність студента, забезпечує йому більшу самостійність та вплив на формування індивідуальної освітньої траєкторії.

Надання гранту та його розмір залежатимуть від успішності вступника за результатами НМТ та коливатиметься від 15 до 50 тис. грн. на рік за умови складання вступником НМТ мінімум зі 150 балами за кожним із двох предметів.

20.03.2024 р. законопроект № 10399 було прийнято у I-му читанні (за основу).

З 01.01.2024 р. в Україні відновлено дію Формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між ЗВО (постанова КМУ від 24.12.2019 р. № 1146). Розподіл коштів у 2024 році також буде здійснено за Формулою, з оприлюдненням даних розподілу орієнтовно у квітні 2024 року.

Перехідне фінансування має бути завершено до серпня 2024 р. Для завершення розрахунку по Формулі фахівцям МОН необхідно одержати звіти по касі та внести необхідні зміни до постанови КМУ № 1146.

Постановою КМУ від 15.03.2023 р. № 298 було внесено зміни до формули розподілу фінансування між ЗВО в Україні, які передбачають:

- деталізацію показників міжнародного визнання, регіональної підтримки, наукової діяльності, працевлаштування випускників;
- врегулювання розподілу коштів між приватними ЗВО, що здійснюють підготовку здобувачів за державним замовленням, з урахуванням розрахункового максимуму витрат для підготовки одного здобувача вищої освіти певних рівня вищої освіти, форми здобуття освіти та спеціальності в закладах державної форми власності, що належать до сфери управління МОН;

Звіт ГО «Разом проти корупції» про громадський моніторинг виконання Державної антикорупційної програми (березень 2024)

Освіта і наука

3. визначення порядку фінансування підготовки здобувачів вищої освіти новоутвореними та реорганізованими в попередньому році ЗВО;
4. визначення показника наукової діяльності та показника регіональної підтримки ЗВО залежно від безпекової ситуації в регіонах;
5. введення двох показників міжнародної підтримки ЗВО, що становлять 1,05 і 1,03 та визначаються для ЗВО нижче 1000-го місця в одному з міжнародних рейтингів QS World University Rankings, The Times Higher Education World University Rankings, Academic Ranking of World Universities або їх галузевих секторах, та для закладів, які беруть участь у не менше ніж трьох зареєстрованих міжнародних проєктах за напрямками КА2 та КА3 програми міжнародної технічної допомоги ЄС «Еразмус +» як повноправний партнер або є координатором хоча б одного такого проєкту відповідно.

■ Перешкоди та ризики

Строк виконання заходу пропущено. МОН звернулося до КМУ щодо перенесення термінів виконання другої частини заходу 2.7.6.2.2. (формульний розподіл видатків державного бюджету на вищу освіту) на рік після припинення чи скасування воєнного стану.

Чинний ЗУ «Про вищу освіту» не передбачає формульного розподілу бюджетного фінансування між ЗВО та застосування індикативної собівартості освітніх послуг, ці норми передбачені в непрофільному законі (Бюджетному кодексі України).

В Україні з 01.01.2020 р. вже було запроваджено формульний розподіл державних коштів на вищу освіту на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності. Але дію формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між ЗВО (постанова КМУ від 24.12.2019 р. № 1146) було двічі зупинено (до 31.12.2023 р.) на підставі постанов КМУ від 11.03.2021 р. № 251 та від 27.12.2022 р. № 1441. Продовження розподілу бюджетних видатків між ЗВО без формули загрожує зниженню ефективності такого бюджетного фінансування та суттєво знизить стимули для ЗВО забезпечувати вищу якість освіти.

Затверджена формула розподілу бюджетних коштів між ЗВО не вирішує повною мірою завдань щодо стимулювання закладів вищої освіти до забезпечення якісної освіти та позбавлення державного фінансування ЗВО, які не забезпечують належного рівня компетентності своїх випускників. Крім того, вказана формула не застрахована від фальсифікації ЗВО своєї звітності, що впливає на обсяг їх державного фінансування.

Формульний розподіл коштів між ЗВО не поширюється на видатки на користь Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Це привілейоване становище КНУ мало бути припинено з 01.01.2022 р. відповідно до пп. 1 п. 2 постанови КМУ від 24.12.2019 р. № 1146, але на сьогодні привілеї продовжують діяти. Зокрема, на підставі п. 4 Указу Президента України від 25.11.1999 р. № 1496/99 «Про Київський національний університет імені Тараса Шевченка», згідно з яким фінансування КНУ здійснюється окремим бюджетним рядком: у 2024 році – на 1,5 млрд. грн. для КНУ та 20,0 млрд. грн. для решти ЗВО.

Привілейоване фінансування будь-якого ЗВО в умовах формульного фінансування всіх інших несе в собі колосальні корупційні стимули та є неприйнятним. Об'єм фінансового забезпечення КНУ ім. Т.Шевченка де-факто не залежить від результатів його діяльності та якості освітніх послуг. Такий підхід зовсім не стимулює університет до підвищення ефективності підготовки здобувачів вищої освіти. Навпаки, він дозволяє йому ігнорувати внутрішні проблеми, оскільки зменшення державного фінансування за негативні результати йому не загрожує, на відміну від решти ЗВО країни.

Звіт ГО «Разом проти корупції» про громадський моніторинг виконання Державної антикорупційної програми (березень 2024)

Освіта і наука

Залишаються недостатньо ефективними існуючі механізми формування та розподілу держзамовлення. Відповідно до рішення Комітету з питань освіти, науки та інновацій від 9-10.08.2023 р. «Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів», формування обсягів державного замовлення у 2023 році не враховувало пріоритетів уряду та Плану відновлення, не сприяло зменшенню дисбалансу між попитом на затребувані спеціальності та пропозицію, та навпаки характеризувалося розпорошенням державних коштів.

Законопроект про виконання заходу 2.7.6.2.2. на сьогодні хоч і зареєстрований у ВРУ, проте не прийнятий та не набрав чинності. Індикатори виконання заходу не досягнуто. Антикорупційні запобіжники наразі не запроваджено.

■ Необхідні дії та рекомендації

МОН [оприлюднити](#) дані про розподіл коштів з Державного бюджету між ЗВО у 2024 році.

МОН переглянути формулу розподілу бюджетних коштів між ЗВО таким чином, аби позбавити або звести до мінімуму бюджетні видатки на ЗВО, які цілеспрямовано набирають некомпетентних вступників та видають («продають») дипломи некомпетентним випускникам. Фінансування вищої освіти повинне здійснюватись на основі релевантних та об'єктивних даних, а також стимулювати якість, ефективність і результативність освітньої та наукової діяльності.

Включити до формули розподілу бюджетних коштів між ЗВО такі показники, як якість освітніх послуг (де це піддається вимірюванню), мінімальні пороги для вступу до ЗВО за відповідними спеціальностями на підставі результатів ЗНО/НМТ (істотно вищі, ніж встановлені МОН), проведення ЄДКІ, ЄФВВ, ЄВІ за відповідними спеціальностями (де це можливо) та їх результати.

Президенту України виключити вимогу про окремий рядок в Державному бюджеті щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення КНУ ім. Тараса Шевченка в п. 4 Указу Президента України від 25.11.1999 р. № 1496/99 «Про Київський національний університет імені Тараса Шевченка».

Мінфіну та КМУ виключати з проєктів Державного бюджету на 2025 та наступні роки окремий рядок щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення КНУ ім. Тараса Шевченка (в частині загального фонду).

ВРУ виключити з Державного бюджету на 2024 рік окремий рядок за бюджетною програмою КПКВК 2201280 «Підготовка кадрів Київським національним університетом ім. Т.Шевченка» (в частині загального фонду) та включити ці кошти до бюджетної програми КПКВК 2201160 «Підготовка кадрів закладами вищої освіти та забезпечення діяльності їх баз практики», а також утримуватись від голосування за окремий бюджетний рядок про привілейоване фінансування будь-яких ЗВО в країні.

МОН здійснювати державне фінансування та матеріально-технічне забезпечення КНУ ім. Т.Шевченка на загальних засадах: на підставі Формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між ЗВО (постанова КМУ від 24.12.2019 р. № 1146).